

nakupili, pa niso nobenega odpravili, in so potem veselje zgubili murbe nasajati, češ, da te drevesa niso za našo deželo.

* Med „tujci“, ki na Dunaji prebivajo, je Pemcev 54.520 moških in 47.022 žensk, skupaj tedaj 101.542, po takem je skor 6. del vseh dunajskih prebivalcev Pemcev, ki so blizu na polovico Čeho-Slovani, na polovico pa so Nemci; tudi iz Moravskega jih je veliko: 29.058 moških in 28.109 žensk, Ogrov je 19.317 moških in 18.197 žensk, Štajarcev 2785 moških, 2620 žensk, Kranjcev 990 moških in 591 žensk, Korošcev 630 moških in 591 žensk, iz vojaške Granice 335 moških, 183 žensk, in še drugih veliko. Izmed ljudi iz vnanjih držav je največ Prusov: 5687 jih je, Rusov le 511.

Jezikoslovne stvari.

Karôga.

Spisal Davorin Trstenjak.

Za mojih otročjih let, tudi še sedaj tu pa tam, je v moji rojstni okolici, med Muro in Dravo bila navada, da pred svati, ko so v cerkev šli k poroki, po poroki pa na dom nevestin, je plesal mlad fant, lepo oblečen in s trakovi prepleten. V rokah je držal zastavo, bandero ali pa kopje, okoli kterege je bil ovit trak; zato se mu je reklo banderaš ali kopjaš. Na banderu je bila naslikana „karôga“, to je, znamenje vesí (vasí) ali grb, ki ga ima ta ali una ves. Tako za karôgo imajo Biserjanci recaka na lanci (ketini), Ivanci bika, Šratovci ščuko, Jamničari pijavico, Verženci ribico itd. Ta karôga, iz testa napravljena, tudi visi nad ženinom in nevesto v hiši pri gostovanju, in zovčina ali moža, ki vabita goste k svatbi, znata mnogo smešnic povedati o veški „karôgi“.

Besede te, vsaj kolikor je meni znano, ni še noben slovensk leksikograf zapisal, vendar znana je tudi drugim Slovanom, dasiravno že v prenesenem pomenu: zastave, bandera, in sicer starosrbski korugva, maloruski korohva, choruhov, ruski chorugv, poljski choragiew, gorenjeluzički že zelo popačeno: khorhoj, starobolgarski ХОРЪМЪ, horongy, latvijski karôgs, vexillum, sceptrum, agmen. Naš visokoučeni Miklošič je to besedo postavil med tujke; al ni je znal nobenemu tujemu jeziku primeriti, temuč samo opazuje „Ein räthselhaftes Wort“.

Dasiravno nahajam v stari nemščini sorodno besedo, ne bi vendar trdil, da si jo je Slovan od Nemca bil izposodil.

Nemška beseda, ktera nam pojasnuje slovansko, je: hereo. Ta beseda v Heliandu (126, 7.) pomeni znamenje, grb, simbol plemena*), in na drugem mestu (Coedmon, 3699.) se heri enači z besedo cumbol:

thâ hie for cumble on cneóvum saeton
ohnnigon to thâm herige haedhne theóde.

novonemški:

da sie vor dem Kumbal an Knien sassen,
neigten sich vor dem heri die heidnischen Leute.

Ker kumbal po Grimmu (Andreas und Elene, str. 92.) pomeni: vexillum, agmen, tedaj heri: znamenje, grb v banderu, kterege je rabilo bojno pleme; iz heri more se tolmačiti staronemški chario-

*) Dotične vrstice se glasijo: „hierusalem thar „indeono uas, hereo endi handmahal endi hobidstedi“; novonemški: „In Jerusalem der Hauptstadt war der Juden Hereo und Handmahal. Handmahal = Handgemal je bilo znamenje, po katerem je človek svojo lastinsko pravico in svoj rod izpričeval; mahal = novonemški: mahl = zeichen, primeri: Denkmahl. Pis.

walda, novonemški: herôld, to je, bojak, kateri heri, hereo v rokah nosi pomirje oznanovaje; dalje: heraldik, to je, znanost v simbolih božanstev in grbov, znamenj, ktera je nosilo to ali uno pleme v zastavi svoji.

Da je karôga, korugva, karôgs slovenskega vira, to pričuje „prolatio vocalis“; ker staronemški h je v slovanščini k. Ako v starobolg. in v ruščini nahajamo ch (x), nas to ne sme motiti, kajti ta ch, x je nastal iz prvotnega kh; ta glasnik pa še v gorenjeluziškem narečju najdemo na priliko: khribjet, slov. hrbet. Latvijski karogs tudi govori za to, da ta beseda je obče blago nemščini in slovenščini. Ker onga, ôga, ogva, uhov, ugv, agiew so sufiksi, tedaj je deblo te besede: kor, kur, in v staroslovenščini imamo: КΟΥРИЛЪ, kuril', τυπος, Bild, Figur, Zeichen, КΟΥΡΕΛΕΤЪ, σχημα, kurelok, εικων, imago. *) Korenika je brez dvombe: kar, kur = sansk. çar, scindere. **)

Kakor se je iz nemškega heri, heres, insigne, izobražil pomen: harjis, heri, novonemški heer, agmen, exercitus, tako tudi iz: karôga, korugva, horongy, vexillum, sceptrum, zastava, bandero, pomen: agmen, Kriegsschaar, vojna truma. Vojno bandero se je pri nekdanjih polabskih Slovanih velelo: stavnica, stanica, jugoslov. zastava, kjer vojaci so se zbirali okoli zastavljenega znamenja, ktero je bilo namalano v bandero, in je bilo ali simbol božanstva ali pa rodbinskega grba, zato karôga v pomenu veški grb. Ulrich Lichtensteinski, kateri rabi v svojih spisih več slovenskih besed, postavimo: plaitigen = pletige, spleteno oblačilo, suknie = suknja, imenuje bandera z različnimi grbi: carrochs, carrasche = karohe, karoše, — in to je nov dokaz, da so Nemci, ko so si osvojili Štirsko in Slovence ponemčevali, to besedo od prvih stanovnikov Slovencev sprejeli, saj sufiks oh in oš nista nemška, al rabi ju slovenščina. Tudi bi se po glasniških postavah moralo pisati: harochs, ne pa: carrochs = karog, karoh, ker v stari nemščini zmirom najdemo: hereo, heri, celó v osebnih imenih: Eburachar, Wolfachar, Alpheri, to je, mož, kterege plemenski grb bil je: meresec, volk ali Alp.

Lepoznanski del.

Smrt Smail-Age Čengića.

Po Ivanu Mažuranić-u, poslovenil Janez Bilc.

IV.

Harač.

(Konec.)

Aga komaj to izreče,
Že na dvoru puška počí,
Ter Saferu, kateri prvi
Na besedo agovo poskoči,

*) Prečastitemu prijatelju g. Kurelcu ponujam v predarek, ali nima se njegovo ime iz tega temata izpeljevati? Ali ni tudi staroslov. besede: КΟΥРИГЪ, kurig' νυμφαγωγός, pronubus, dever, Brautzuführer, prvotni pomen: kopjaš, banderaš, zastavonosec? Ker Slovani še sedaj pred svati nosijo bandera, in so nekdanj neveste siloma jemali, gotovo je bil kopjaš ali banderaš ta mož, kateri je ženinu nevesto pripeljal. Ta navada, ki se je še do sedaj obdržala, gotovo je tudi vladala v dobi, ko so bukve sodnikov (Jud. 14. 20.) na staroslov. jezik prenesene bile.

**) Primeri: grb iz korenik: grb fodere, scindere, γράφειν. Pis.